

АНТОНЕНКО Л. П., к.х.н., доц.¹; ЗАДНІПРЯНЕЦЬ Ю. М., магістр¹; ДЗЮБАК О. М., інж.²,
БАБИЧ А. Ю., спеціаліст¹, ТРУБІЙЧУК Р. П., магістр¹

¹ Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

² Випробувальна лабораторія продукції нафтохімічної промисловості ДП «МАСМА-СЕПРО»

ВПЛИВ РЕКОНСТРУКЦІЇ НАНОПОРОШКІВ АЛМАЗУ НА ОЧИЩЕННЯ ВОДИ ВІД ІОНІВ Cu^{2+}

Досліджено адсорбційні властивості нанопорошку алмазу детонаційного синтезу АСУД 99р за статичних умов. Наведено порівняльну характеристику нанопорошків алмазу АСУД 99р і АСУД 99. Оброблено криві адсорбції, розраховано константи швидкості.

Ключові слова: адсорбція, нанопорошки алмазу, іони важких металів.

© Антоненко Л. П., Задніпрянець Ю. М., Дзюбак О. М., Бабич А. Ю., Трубійчук Р. П., 2014.

Постановка проблеми та аналіз попередніх досліджень. Важкі метали, що потрапляють у навколишнє середовище внаслідок перероблення металів, виготовлення металоконструкцій, виробництва фарб і добрив, спалювання палива, вивезення сміття, є стійкими хімічними забрудниками з токсичними властивостями [1]. Потрапляючи у водне середовище, вони утворюють гідратовані йони, оксигідрати, іонні пари, комплексні неорганічні та органічні сполуки. Очищення атмосфери, водойм і ґрунтів від них є актуальною інженерною задачею.

Поширеною технологією видалення важких металів із водних середовищ є фільтрування. Вибір фільтрувальних матеріалів є надзвичайно широким: від тканин і фільтрувального паперу до екзотичних матеріалів, наприклад, подрібненої шкаралупи волоського горіха чи іспанського моху. Для більшості процесів розроблені спеціальні фільтрувальні матеріали [2], однак іноді, коли дисперсні системи важко розділити, їх варто поєднувати.

Адсорбційний метод є добре керованим процесом, він дозволяє видаляти забруднення з водного середовища незалежно від їхньої хімічної стійкості. Тому перспективним є розвиток фільтрувально-сорбувальних пристроїв, призначених для локального доочищення питної води.

Одним з ефективних сорбентів іонів важких металів є нанопорошки алмазу детонаційного синтезу. Їхні поверхневі властивості формують спеціальною реконструкцією – термохімічним, хімічним чи електрохімічним обробленням, що зменшує вміст кисневмісних груп на поверхні частинок нанопорошків.

Метою статті є порівняння різних нанопорошків алмазу детонаційного синтезу та розроблення практичних рекомендацій зі створення фільтрувального матеріалу для очищення води від іонів важких металів.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження використовували реконструйований нанопорошок алмазу детонаційного синтезу марки АСУД 99р і порівнювали його адсорбційну здатність із нанопорошком марки АСУД 99, який досліджували раніше [3].

Суспензію адсорбенту змішували з розчином CuSO_4 із таким розрахунком, щоб концентрація йонів міді в суміші становила 200 мг/дм^3 , а вміст адсорбенту – 5 мг/дм^3 . Дослідження здійснювали за постійного перемішування. Проби відбирали через певні фіксовані проміжки часу, сорбент відокремлювали від розчину за допомогою лабораторної центрифуги, після чого визначали залишковий вміст іонів міді (II) в розчині фотометричним методом [4].

У разі використання нанопорошку АСУД 99 протягом перших 10 хв концентрація йонів міді в розчині зменшилася на 23 % і через 25 хв досягла рівноважної (рис. 1). У разі ж використання нанопорошку АСУД 99р концентрація йонів міді протягом перших 5 хв зменшилася на 51 %, а рівноважної концентрації було досягнуто через 15 хв. Таким чином, нанопорошок АСУД 99р, завдяки більшій питомій площі поверхні внаслідок збільшення пористості вуглецю sp^2 -гібридизації, має кращі адсорбційні властивості.

Для математичного оброблення кінетичної кривої сорбції використовували кінетичні моделі псевдо-першого (Лагєнгрена) та псевдо-другого порядків:

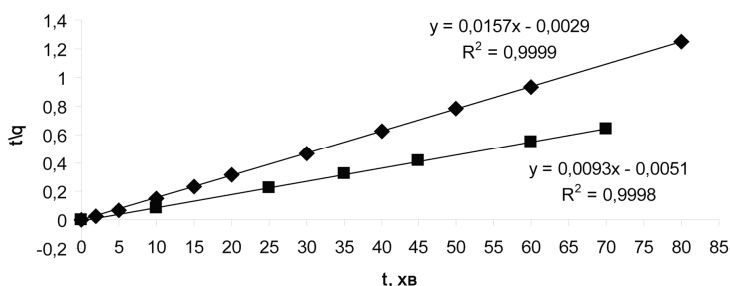

Рис. 1 – Зміна концентрації йонів міді (II) від тривалості

контакту з нанопорошками АСУД 99 (■) та АСУД 99р (◆)

$$\ln(q_{\max} - q_t) = \ln q_{\max} - k_1 t;$$

$$t/q_t = 1/(k_2 q_{\max}^2) + t/q_{\max}^2,$$

де q_t – кількість іонів міді, адсорбованих у момент часу t , мг/г; $q_{\max}$ – максимальна адсорбція йонів, мг/г; k_1 – константа Лагергрена швидкості реакції псевдо-першого порядку, хв⁻¹; k_2 – константа швидкості реакції псевдо-другого порядку, г/(мг · хв); t – тривалість адсорбції, хв.

Після відповідних розрахунків (табл. 1) отримані параметри кінетичної моделі псевдо-першого порядку.

Таблиця 1 – Розрахункові дані моделі псевдо-першого порядку для АСУД 99р та АСУД 99

Час, хв	C(Cu ²⁺), мг/дм ³		q, мг/г		ln(q _{max} - q)	
	АСУД 99р	АСУД 99	АСУД 99р	АСУД 99	АСУД 99р	АСУД 99
0	162,5	192	7,5	1,6	3,025291	3,28
2	80,0	–	24,0	–	1,410987	–
5	71,0	–	25,8	–	0,832909	–
10	66,0	121,6	26,8	15,68	0,262364	2,52
15	64,0	–	27,2	–	-0,10536	–
20	63,0	–	27,4	–	-0,35667	–
25	–	112,0	–	17,6	–	2,35
30	64,0	–	27,2	–	-0,10536	–
35	–	108,8	–	18,24	–	2,29
40	64,0	–	27,2	–	-0,10536	–
45	–	108,8	–	18,24	–	2,29
50	64,0	–	27,2	–	-0,10536	–
60	64,0	108,8	27,2	18,24	-0,10536	2,29
70	–	108,8	27,2	–	-0,10536	–
80	64,0	–	27,2	–	-0,10536	–

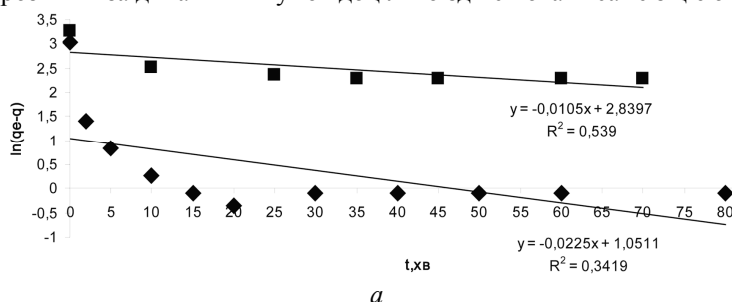
Константу швидкості псевдо-першого порядку, що характеризує енергію взаємодії чи спорідненості йонів металу до адсорбенту, отримано з графічної залежності, побудованої у координатах ln(q_{max} - q_t) - t (рис. 2, а). Щоб отримати коефіцієнти кінетичної моделі псевдо-другого порядку, побудовані графічні залежності у координатах t/q - t (рис. 2, б). Після відповідних розрахунків отримані параметри обох кінетичних моделей (табл. 2).

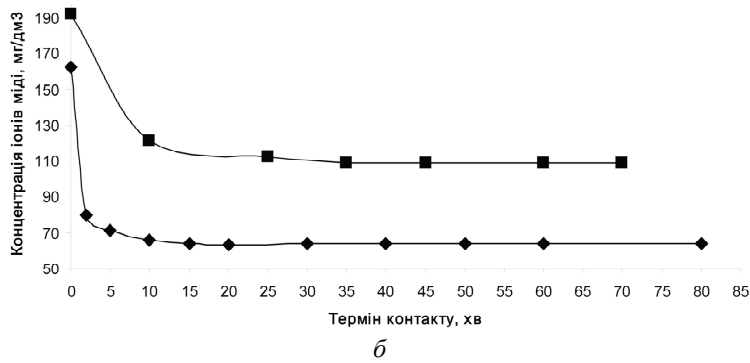
Таблиця 2 – Кінетичні характеристики адсорбції йонів міді (II) нанопорошками алмазу

Адсорбент	Параметри сорбції для кінетичної моделі						
	псевдо-першого порядку			псевдо-другого порядку			
	k ₁ , хв ⁻¹	q _{max} , мг/г	R ²	k ₂ , г/(мг·хв)	q _{max} , мг/г	h, мг/(г · хв)	R ²
АСУД 99	-0,0105	18,24	0,539	0,0704	18,24	20,16	0,9985
АСУД 99р	-0,0225	27,40	0,342	0,00638	27,40	28,74	0,9990

Установлено, що коефіцієнт кореляції R² для моделі псевдо-першого порядку для нанопорошків АСУД 99 і АСУД 99р дорівнює 0,539 і 0,342 відповідно, тоді як для моделі псевдо-другого порядку в обох випадках R² ≥ 0,998. Тобто, модель псевдо-другого порядку адекватніше описує кінетику сорбції йонів міді з розчину солі CuSO₄ нанопорошками алмазу марок АСУД 99 та АСУД 99р.

Висновки. Установлено, що нанопорошки алмазу марок АСУД 99 та АСУД 99р ефективно видаляють іони міді з водних розчинів за статичних умов. Видалення йонів міді відбувається швидше у разі використання нанопорошку АСУД 99р, тому подальші дослідження сорбування важких металів із водних розчинів за динамічних умов доцільно здійснювати саме з цією маркою нанопорошку.

Рис. 2 – Кінетичні моделі псевдо-першого (а) і псевдо-другого (б) порядку для адсорбції іонів міді (II) нанопорошками АСУД 99 (■) та АСУД 99р (◆)

Вісник НТУУ «КП». – 2010. – № 2. – С. 60-63.

2. *Сравнительный анализ отечественных и зарубежных фильтроматериалов* / А. И. Вегера, А. И. Елышин, В. К. Волков, О. Н. Жаркова // Вести ПГУ ; Прикладные науки. – 2000. – С. 69–74.
3. *Очищення води від іонів міді нанопорошками алмазу* / Л. П. Антоненко, Н. В. Чучуліна, О. П. Хохотва и др. // Вісник НТУУ «КП». – 2011. – № 1 (7). – С. 80–83.

Лурье Ю. Ю. Аналитическая химия промышленных сточных вод / Ю. Ю. Лурье. – М. : Химия, 1984. – 448 с.

Оскільки нанопорошок алмазу є дрібнодисперсним матеріалом, він може досить швидко вимиватися разом із розчином під час фільтрування. Тому для дослідження сорбування міді за динамічних умов буде виготовлено листовий матеріал із композиції целюлозних, каолінових і лавсанових волокон.

Список використаної літератури

1. *Купчик Л. А.* Особливості сорбції іонів важких металів із сольових розчинів лігноцелюлозними сорбентами / Л. А. Купчик, А. А. Ніколайчук, Н. Ю. Боровіцький //